

BOGN FTAN | LÁZNĚ FTAN

BAKALÁŘSKÝ PROJEKT

VYPRACOVALA LUCIE NĚMCOVÁ

ATELIÉR ING. ARCH. AKAD. ARCH. JAN HENDYCH - ING. ARCH. JIŘÍ JANĎOUREK

*„Když hledíme na ty do hloubky rozbrázděné doliny, v nichž ležely ledovce, říkáme si, že je snad ne-
možné, že přijde čas, kdy na tomtéž místě budou lesnatá, travnatá údolí zavlažovaná potoky. Tak je to i v
historii lidstva. Ty nejdivočejší, nejničivější síly vytlučou cesty, ale jejich práce je nezbytná, neboť právě tam
pak mírnější civilizace postaví své domy. Ty strašlivé energie- ty které nazýváme zlými- jsou kyklopskými
architekty a staviteli silnic pro celé lidstvo.“*

Lidské, příliš lidské/ 1878/ Friedrich W. Nietzsche

*„Pro horský, silný vzduch je potřeba býti stvořen, jinak nemálo hrozí nachlazení. Je tu blízko k ledovcům,
samota je nesmírná- avšak jak pokojně tu leží všechny věci ve světle! Jak volně se dýchá! Jak nesmírně
mnoho tu člověk cítí pod sebou!“*

Ecce Homo/ 1888/ Friedrich W. Nietzsche

Místo, jež jsem si zvolila pro svůj návrh, se nachází v Centrální části Alp v oblasti Dolního Engadinu, který zaujímá nejvýchodnější část švýcarského kantonu Graubünden. Tato oblast je velice výrazná svou krajinou morfologií. Zásadní dominantou je skrze celé území protékající řeka Inn. Ta z klidnějšího, do široka otevřeného horského údolí Horního Engadinu prudce klesá do průrvy- kaňonu, který zde vznikl před miliony lety na zlomu africké a euroasijské litosférické desky. Od tohoto zlomu, který se postupně přetvořil v koryto řeky, se prudce od obou břehů zvedají “navrásněné” hory. Dlouhodobým působením a pohyby ledovcových útvarů, prudkými dešti a větry, lámajících se o vrcholky hor byla a je krajina po mnoho let přetvářena. Tyto změny jsou čitelné nejen na pozvolné proměně jejího charakteru, ale také na bohaté diverzitě druhových hornin a jimi mineralizovaných pramenech, na které je oblast bohatá.

Na rozdíl od Horního Engadinu, který díky jeho rovinné povaze lidé obývali již od starověku, jevil se dnešní Dolní Engadin kvůli svému hornatému, těžce přístupnému terénu a úzkému údolí řeky, navíc stále zaplavované přívalovými vodami z odtávajících ledovců, naprosto nevhodný k osídlení. Přesto postupem času začaly vznikat na malých, prosluněných, post ledovcových náhorních plošinách, vysoko nad korytem řeky, první samostatné chalupy. Pravdou také je, že díky všudypřítomným na živiny bohatým podzemním pramenům, je “orná” půda byť menších ploch velice úrodná. Jednotlivá stavení rozházená po vrcholcích hor se postupně seskupily do malých osad o několika domech, což se v některých místech nezměnilo do dnes.

Právě v těchto vískách se zrodil tradiční Engadinský dům, který dokázal reagovat na nehostinné klima. Jeho kompaktní kubický tvar totiž dokázal pojmout všechny funkce, včetně hospodářského dvora a stáji pod jednu střechu, takže celou zimu vlastně nebylo potřeba vycházet z domu. Takovýto dům byl navíc mnohem méně energeticky náročný. Funkční uspořádání domu totiž dokázalo vhodně využít i živočišného tepla. Tradiční engadinské vesnice jsou formovány podobným způsobem- malá náves s důležitým prvkem kašny uprostřed (zde se brala voda k pití, vaření, mytí i napájení dobytka) je obehnána jednotlivými domy natěsnanými na sebe takovým způsobem, že někdy ani nebylo možné dostat se na náves jinak než projít některým z domů. Stejně tak jako hospodářský dvůr integrovaný dovnitř domu se tak náves stala chráněným soukromým prostorem a zároveň centrem společenských aktivit dané komunity. Proto jsou tímto směrem také orientovány nejdůležitější prostory v domě a tím i veškerá okna. To v negativním důsledku dlouhodobě vedlo k značnému nedostatku přirozeného světla a čerstvého vzduchu uvnitř domů.

Člověk, byť se to zdálo nemožné, dokázal do jisté míry měnit i tuto krajinu- množství teras, pomocí kterých si drobní zemědělci snažili rozšířit a lépe zpřístupnit svá políčka, případně “vyrobit” vhodnější stavební parcely a na ně navázaná síť cest, byť ctících tvarosloví terénu, je dobře patrná v celém panoramatu dané oblasti.

Koukneme-li se napříč celým údolím, jeví se nám krajina díky dynamice monumentálních hor vertikální. Prohlédneme-li si ji ale pozorně, zjistíme, že je vlastně značně vrstevnatá. Jako jednotlivé pláty břidlice. Vidíme vrstvy postupem času usazených hornin, nalámaných a ostře opracovaných častými lavinovými sesuvy. Ty plynule a nenuceně navazují na pásy tu zeleně tu sněhu a pásy kamenných teras vyskládaných nad sebou. To vše korunované skalnatými, částečně bělavými vrcholky hor... Vše tu spolu funguje v nenucené harmonii a dodává člověku zvláštní pocit jistoty, trvalosti a zároveň volnosti. Cokoliv navíc tento pocit narušuje. Cokoliv, co si klade za cíl urvat trochu více pozornosti, narušuje tuto symbiózu.

To je ostatně dobře patrné na hotelových “megalitech“, které se zde od počátku 19. století začaly masově stavět v reakci na romantické touhy po dobrodružstvích, ke kterým tyto doposud málo prozkoumané končiny vybízely. Hotelové solitéry a množství prázdninových domů zaplavily původní v čase nedotčené vesnice

a fatálním způsobem tak nabourali drobné měřítko historických osad. Zástavbu, která původně vycházela z morfologie a charakteru krajiny- která s ní naivně nebojovala, nýbrž se snažila “přežívat” v příměří, vystřídaly pod rouškou tradiční typologie objemy zcela ignorující vazby s okolním prostorem či jeho měřítko. Typus “Engadinský dům“, který se stal hned po svém “objevení“ populárním cílem různorodých badatelů, najednou byl jakousi nálepkou autenticity- symbolem národní identity v době v Evropě převládajícího národního vlastenectví. Tyto proměny, však již bez společensko-sociálního kontextu, v určitém duchu přetrvávají dodnes.

Je potřeba si uvědomit, že onu typologii nelze slučovat se samotným vzhledem domu, ten je pouze jejím výsledkem. Je důležité pochopit podstatu, důvod vzniku a význam jednotlivých znaků, jediné tak je možné je dále interpretovat a ne pouze slepě multiplikovat. Engadinský dům není historismus a tradiční engadinská vesnice není skanzen. Žije a funguje do dnes. Pokud se rozhodneme zde vytvářet stavby nové, měly bychom na tuto skutečnost reagovat. K existujícímu prostředí přistupovat tak, jako první domy, které tu vznikaly v kontextu s volnou krajinou. Vážít si jí a ctít ji pro svoji přirozenost a sílu, dokázat využít to, co nám nabízí, avšak bez toho abychom popřeli vlastní invenci.

Vesnice Ftan je jednou z těchto vesniček. Je součástí řetězce osad rozprostírajících se nad řekou Inn. Není přímo napojena na hlavní a zároveň jedinou komunikaci vedoucí při jejím toku. Zabírá náhorní plošinu zhruba 300 metrů nad řekou v nadmořské výšce 1600 m.n.m. Jedná se o vesnici s cca 600 stálými obyvateli. Její hlavní zdroje příjmů vychází, tak jako u ostatních městeček v okolí, z cestovního ruchu. Turisté zde v letní i zimní sezoně tvoří větší část obyvatel. Vesnice je napojena na středně velké lyžařské středisko a bohatou sítí lehkých turistických i vysokohorských stezek. Tato část země je velice oblíbená destinace především samotnými Švýcary. Tomu jistě napomáhá i propojení celé oblasti s centrálním Švýcarskem železnicí. Důležitou součástí komunity je i sportovně zaměřená střední škola Vysokoalpský institut generující hvězdy švýcarského sportu.

Z těchto důvodu místo skýtalo zajímavý potenciál pro umístění lázní. Díky bohatému výskytu přírodních pramenů zde má lázeňství svojí tradici. To dokládají i prosperující lázně v nedalekém městě Scuol. Ty jsou však z důvodu převýšení obtížněji dostupné, svou náplní pak inklinují spíše k zábavně- relaxačnímu wellness.

Rozhodla jsem se vytvořit lázně, které se proti tomuto fenoménu vyhrazují. Místo, které by poskytovalo útočiště od všedního chaosu, kde by bylo možné dát zaslouženě odpočinout nejenom svému tělu ale i mysli. Místo prostoupené světlem a přírodou. Charakterem a podstatou vycházející z této krajiny do takové míry, že se stane její součástí. Krajinný útvar, vrstvy sedimentární horniny, ledovci utvářené terasy. Struktura, jež je přirozeně (de)formována přírodními živly. Která zapadává sněhem, tvoří dočasná koryta pro odtávající vodu i srážky, porůstá zelení...

Pro tento záměr jsem našla vhodné místo na samém okraji vesnice na terénním zlomu s výhledem na celé údolí. Ledovcová strž pokrytá sprašemi a ozelenělými skalnatými terasami prudce klesající dolů k řece. Umístění mimo obec není náhodné- snaha dovést návštěvníky mimo její působení. Vydat se na kratší příjemnou procházku nebo projížďku na běžkách a pozvolna vstoupit do lázní, kde cesta skrze nenucenou provázanost jednotlivých koupelí a par pokračuje. Tak, jako v keltské tradici putování za posvátným pramenem, se totiž právě cesta stává oním očištným cílem.

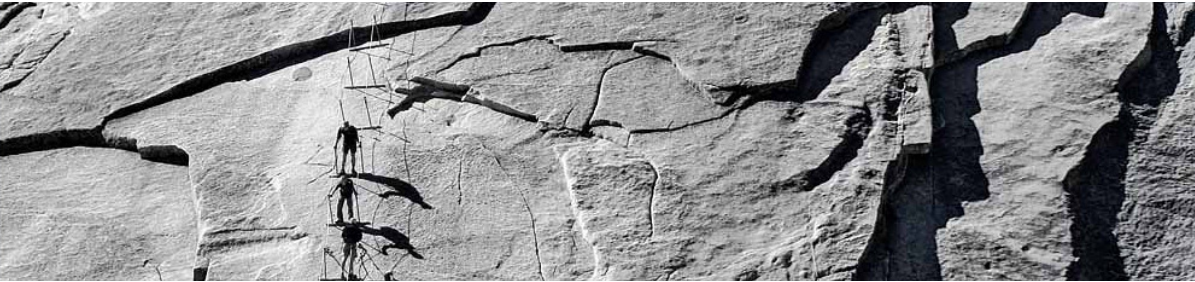
Vchod do lázní se postupně vynořuje z terénu. Vstupní prostor je volný- zde je možné čerpat minerální pramen. Podobný prostor pak v lázních objevujeme opakovaně. Pomyslné náměstíčko. Místo, kde se střetávají lidé jdoucí se napít. Po sestoupení úzkou “skalní puklinou” se skrze šatny dostáváme do centrálního prostoru lázní, ze kterého se “rozbíhá” několik cest. Před námi se otvírá široký pohled do krajiny. Postupně, jak procházíme lázněmi, objevujeme další nové výhledy. Vznikají tak jakési pomyslné (“zarámované”) obrazy krajiny.

Ideovou náplní je propojení klasických římských lázní s bylinnými a minerálními koupelemi. Jedná se o snahu navrátit se k původním tradicím v oblasti a zároveň využívat potenciál místních zdrojů. Snažím se vytvářet místo, kde je možné relaxovat, ale zároveň smysluplně a efektivně ulevit svému tělu od stresu či přetížených svalů. Návaznost jednotlivých koupelí a jejich střídání s místy odpočinku je promyšleno tak, aby návštěvník vlastně absolvoval nenuceně a podvědomě onu kúru, kterou si vybere, nebo která mu bude personálem doporučena. Lázně jsou pak doplněny dalšími procedurami, jako jsou samostatné masáže, hydroterapie nebo fyzioterapie.

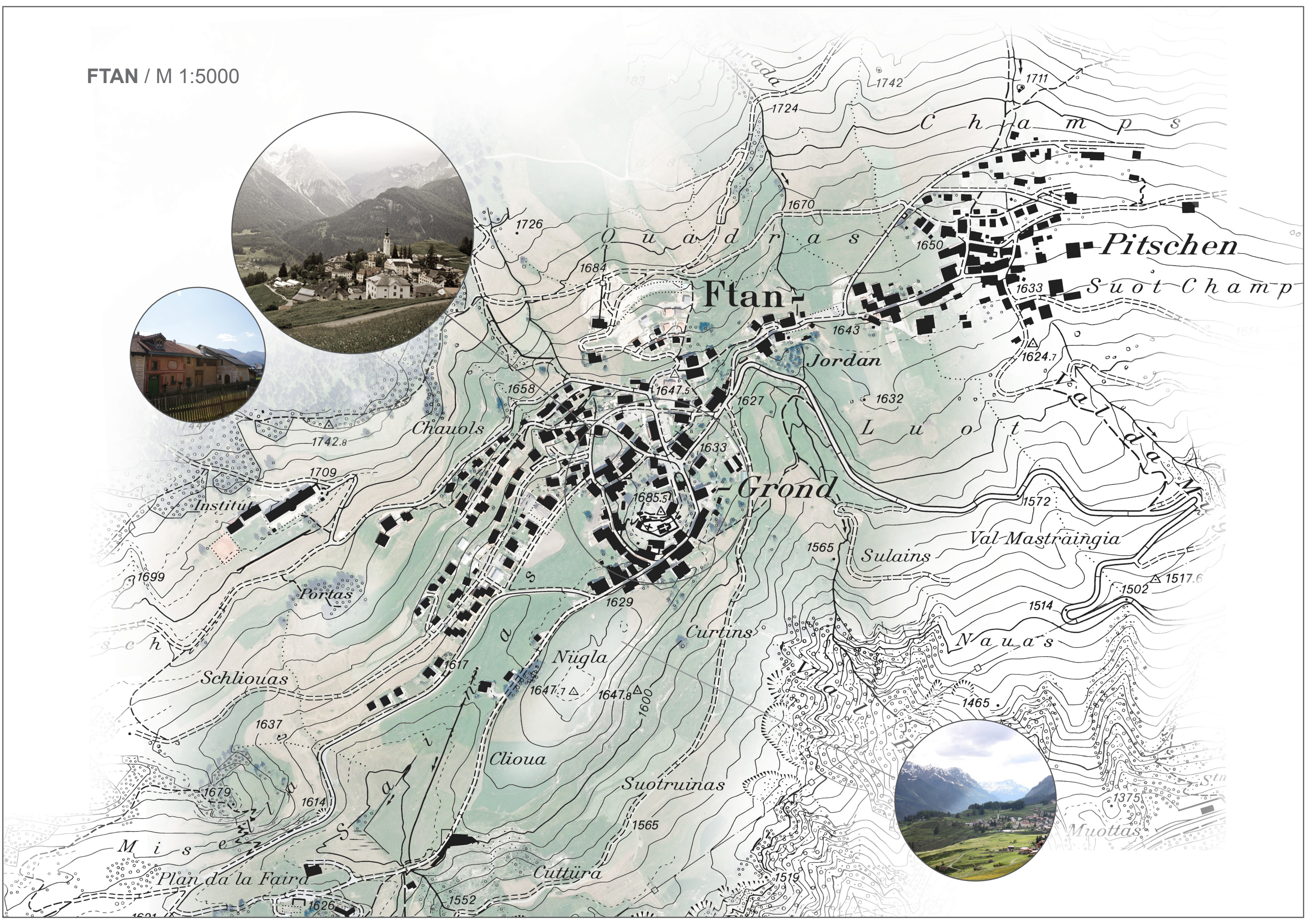
Před jednotlivými “procedurami” je nutné tělo trochu prohřát a uvolnit, k tomu lze využít centrální bazén nebo tepidarium (parní lázeň) temperovaných na tělu příjemnou teplotu. Poté můžeme pokračovat na sluneční terasu se solitérními venkovními vířivými vanami nebo vstoupit/ proplout do venkovního bazénu situovaném v korytu strže. Cítíme zde, tak jako v celých lázních, jako bychom stáli na samotné skále- pocit hrbolatého “podloží” příjemně stimuluje naše hmatové receptory. V levém křídle odděleném odpočívárnou je pak umístěna v “nude zone” suchá sauna s venkovním bazénkem.

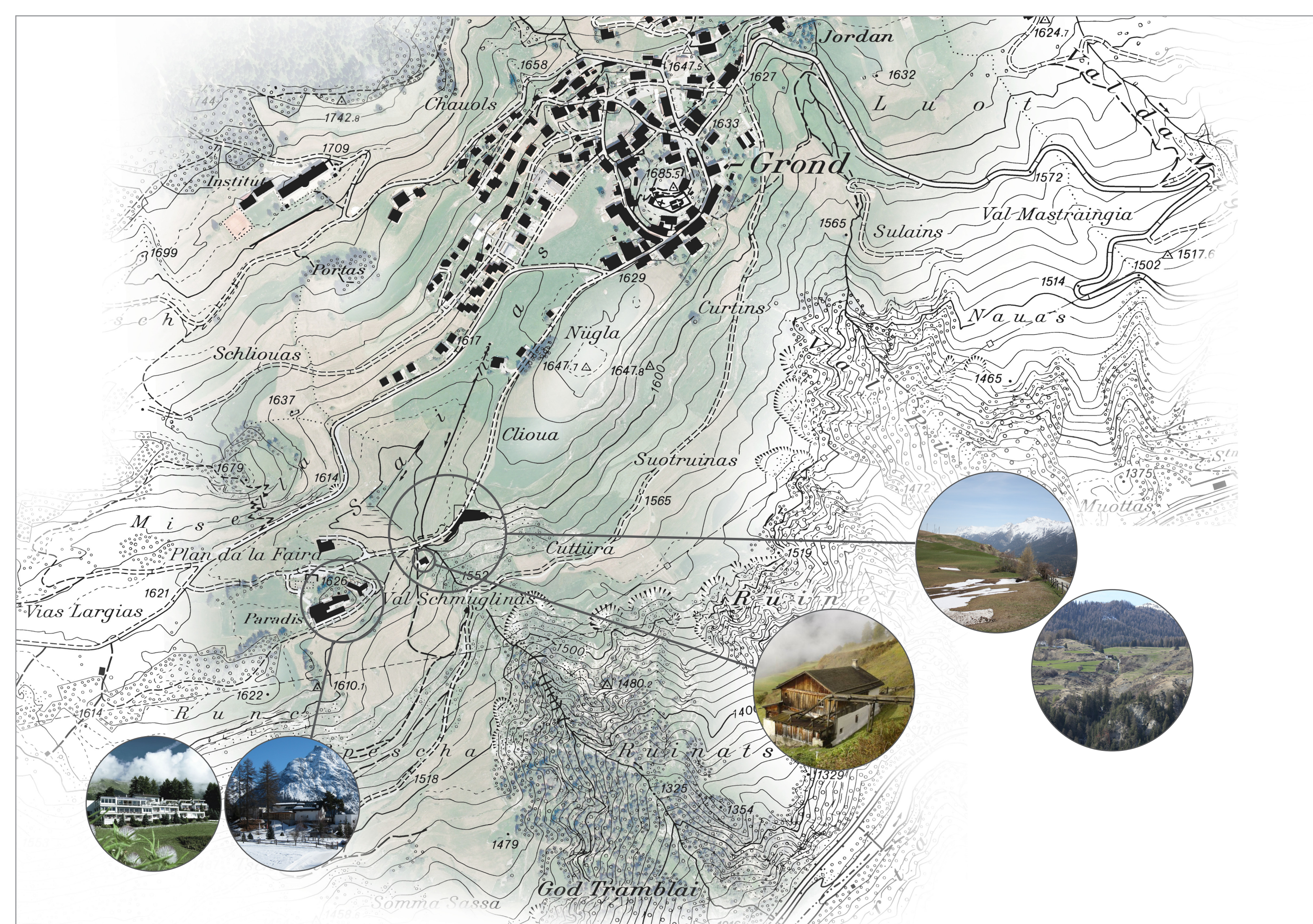
Pokud se vydáme do pravého křídla objektu, nacházíme zde obdobu tohoto tradičního starověkého “očistného rituálu” zakládajícího se na střídání horké a studené lázně, jež byla podrobena vědeckému výzkumu a posléze posloužila jako základ tzv. Kneippových procedur. Po vařící a ledové vodě jistě nepohrdneme odpočinkem. Pokračujeme-li dále, zapojujeme intenzivněji další z našich smyslů- čich. V malých intimních prostorech se totiž nacházejí bylinkové koupele. Právě podstupujeme tzv. fytoterapii. Koupel ze silic jehličnanů na bolestivé svalstvo, směs třezalky, meduňky a levandule na zklidnění a uvolnění a měsíček s heřmánkem pro celkové posílení organismu. I zde je možné si posléze odpočinout.

Vydáme se dále, teď již dolů do nejspodnějšího patra lázní. Před námi se objevuje nejstarší doposud funkční mlýn v alpách, téměř až k němu můžeme doplavat podélným bazénem se slanou minerální vodou. Pokud bychom šli ještě dále, dostáváme se do tmavého nitra osvětlovaného horním světlíkem, kde se nachází další z římských lázní caldarium a laconium, parní lázně lišící se teplotou a vlhkostí vzduchu, doplněné o solnou inhalaci. Takto prohřáté a uvolněné tělo je dobré namasírovat. Po lehkém odpočinku naše cesta pokračuje zpět domů, právě díky jí se zpět do civilizace nevracíme malátní ale svěží, nabití novou energií.

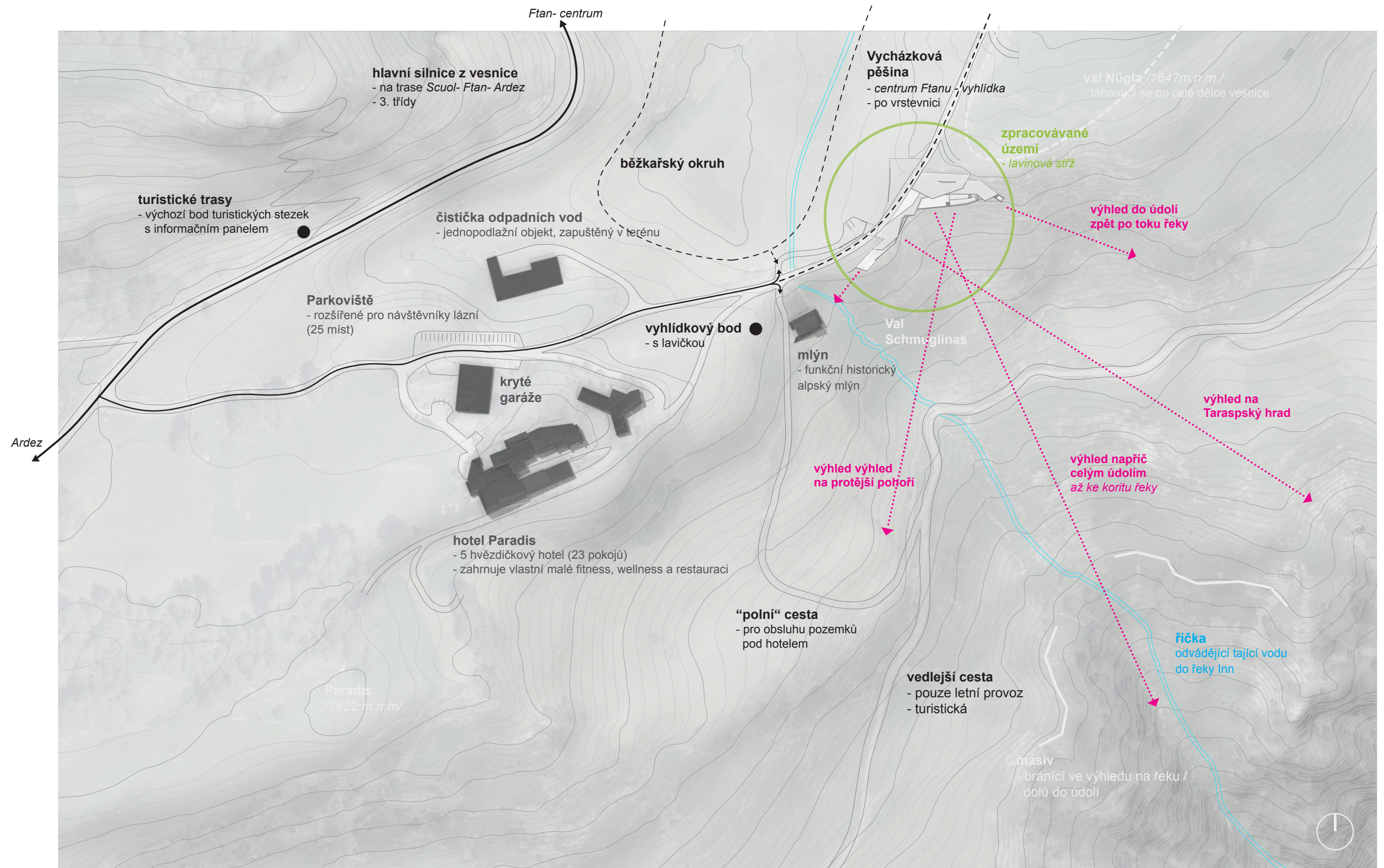

FTAN / M 1:5000

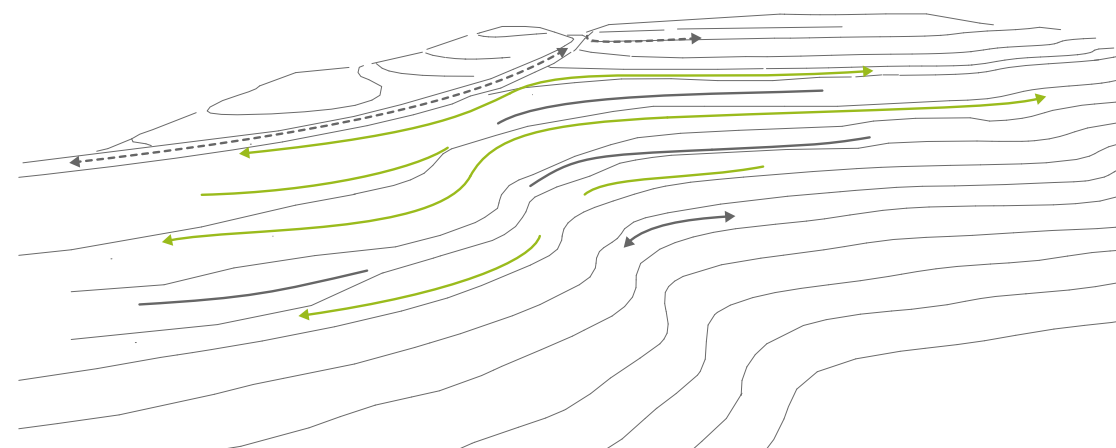

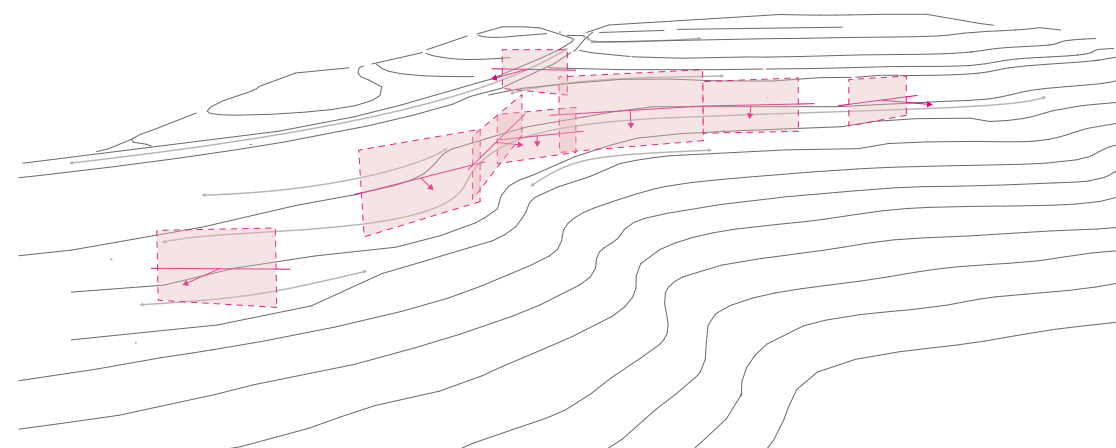
SITUACE ŠIRŠÍCH VZTAHŮ / M 1:2000

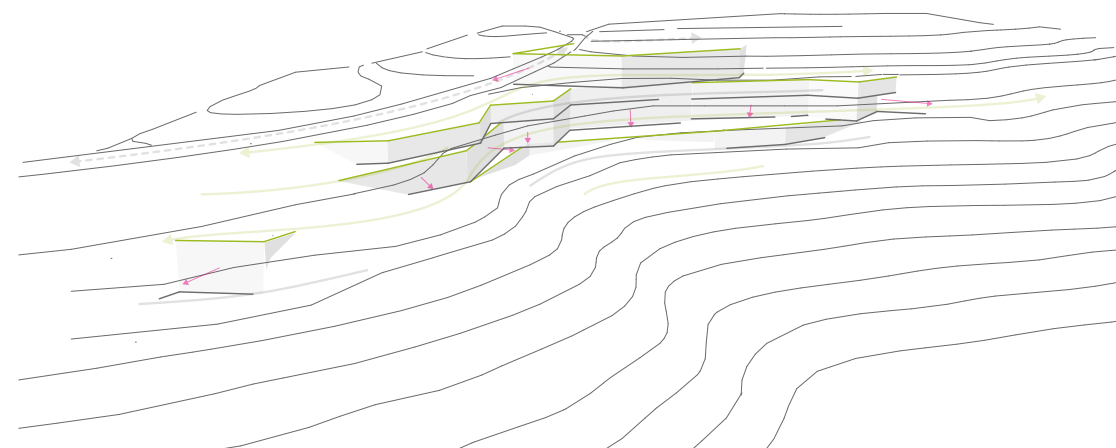
Strž klesající z prudka dolu k řece je ve své struktuře ledovci utvářenými kamennými terasami porostlými travnatými pásy. Spolu tak vytvářejí viditelně horizontální členité prostředí.

Ve snaze reagovat na vizuální prostředí krajiny jsem v daném prostoru vyčlenila "imaginární roviny", které simulují "předobrazy" potenciálních výhledů. Reagujících na panorama krajiny/ její otevřenost ...

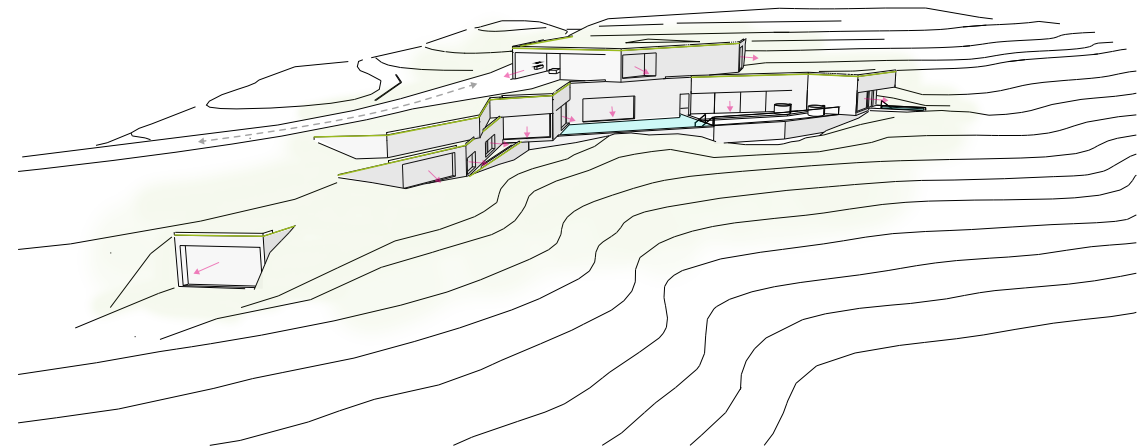

Kombinací těchto dvou vjemů jsem vytvořila rovinami formované pásy "kamených" hmot plynule prorůstající pásy vegetace.

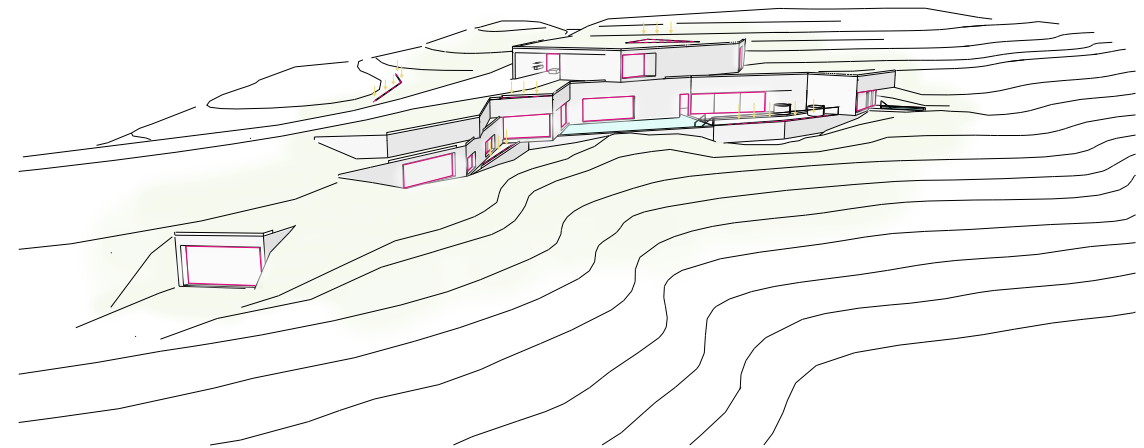

Samotná stavba, která je metamorfozou těchto ideových prvků, pak evokuje pevnou hmotu, volně se vynořující a zanořující do svahu.

- jako kusy skal “zkoušených” drsnou zimní, zároveň však přívětivou letní horskou přírodou.

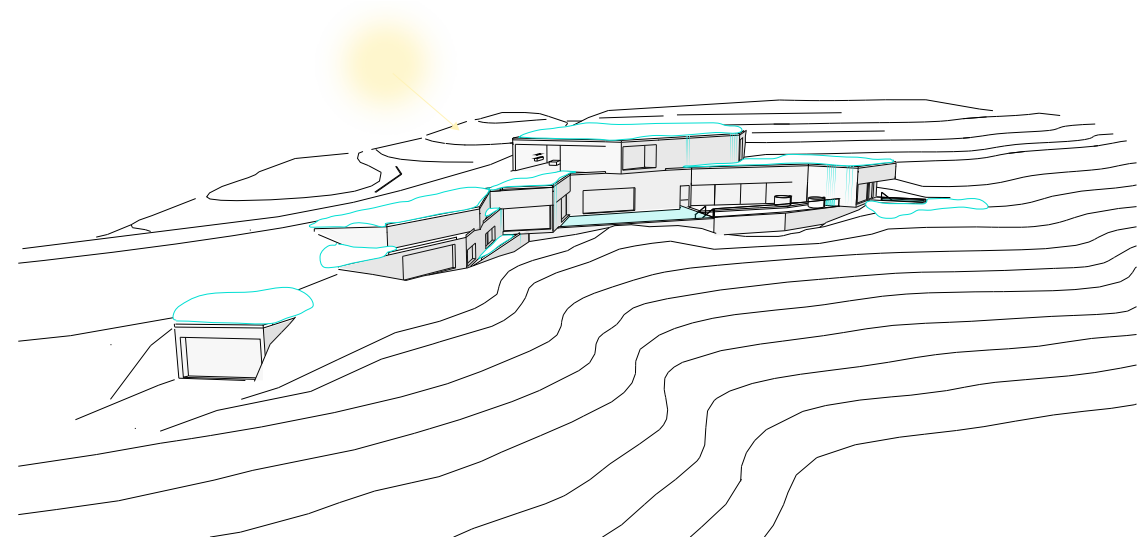
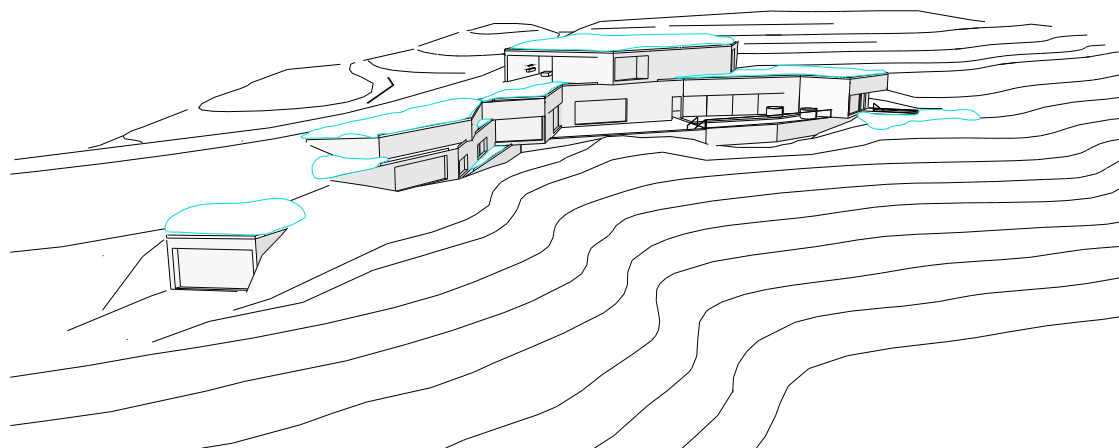

Nepřímé světlo vcházející dovnitř “puklinami” intimně osvětluje prostory. Opakem jsou otevřené terasy/ široké (okenní) prostupy zaplavující “jeskynní” interér sluncem.

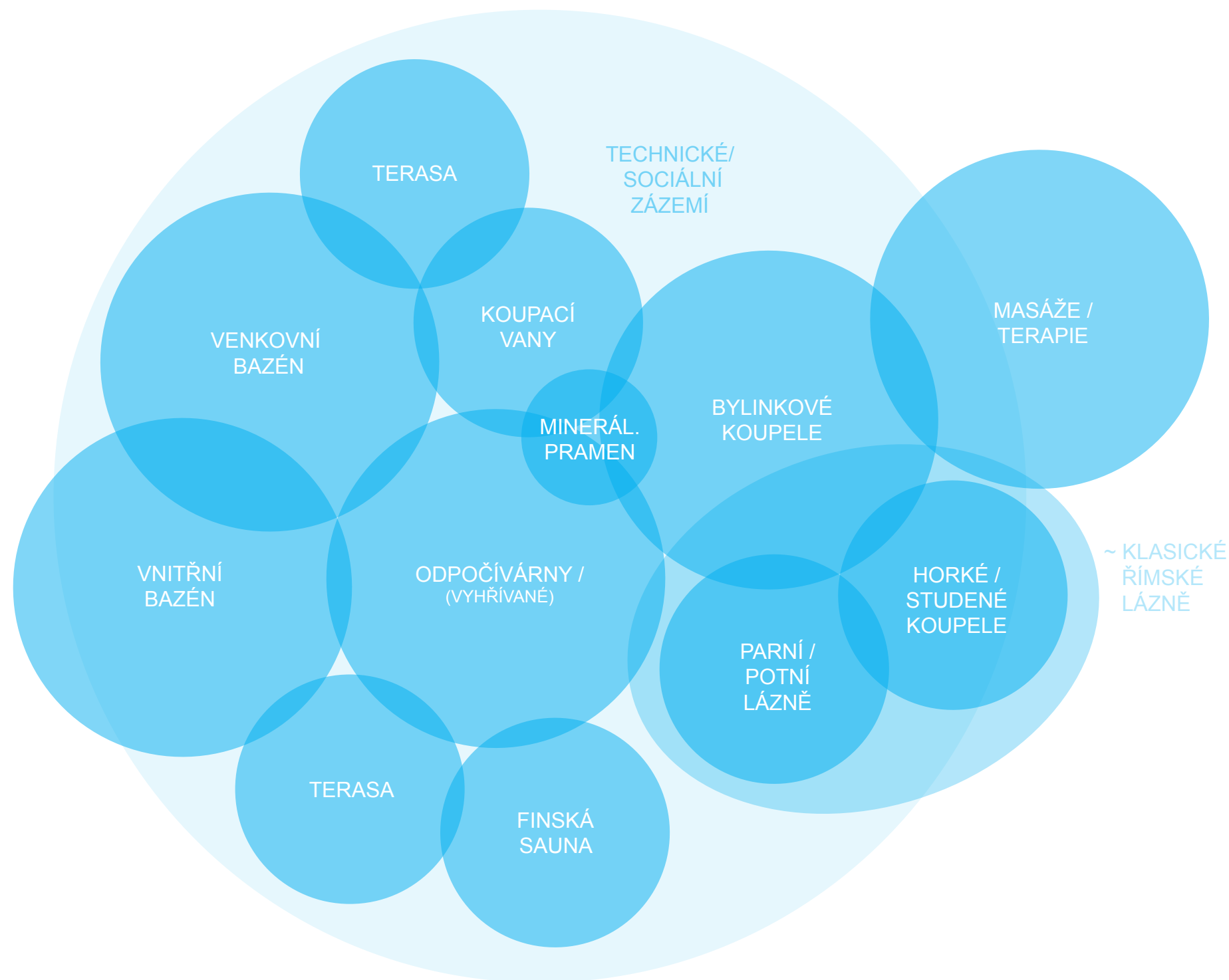

Toto člověkem vytvořené dílo přebírá “zodpovědnost” původního terénu. Zadržuje masy sněhu- napomáhá jeho pozvolnému tání ...

Stává se tak přirozenou součástí prostředí, článkem v přírodním, cyklu.

IDEOVÉ SCHÉMA NÁPLNĚ /

ZÁZEMÍ

- šatny, sprchy, wc, místnost pro fény, prostor pro čekání
- recepce, kancelář, plavčík, prostory pro personál (kuchyňka, šatna)
- zásobníky vody, úprava vody, sklad surovin a přísad
- správce, kotelná s výměníkem, vzduchotechnika, el., sklad prádla, úklid

VNITŘNÍ BAZÉN

- pro prvotní "zahřátí"
- společenský /sociální vazby

VENKOVNÍ BAZÉN

- (- provázaný s vnitřním)
- vystupující do volného prostoru (hrana ~ horizont)

TERASA

- možnost slunění
- prostor pro umístění soliterních van
- otevřené do volného prostoru / intimita
- > přímý kontakt s okolním prostředím / přírodou
(led, sníh, tekoucí /tající voda)

KOUPACÍ VANY

- samostatně stojící venkovní vany
- pro jednotlivce či úzkou společnost
- vířivé

ODPOČÍVÁRNÝ

- místnosti /zákoutí s lehátky
- více malých (návštěvníci se navzájem neruší)
- (vyhřívání)
- podávání minerálky / čaje

MINERÁLNÍ PRAMEN

- možnost volného přístupu pro lidi ze vsi
- tradice čerpání pramenů v oblasti
- pitná kúra uvnitř lázní

BYLINKOVÉ KOUPELE

- bazénky / koupací vany s přidáním směsí bylin
(relaxační, sportovní- terapeutické, ...)
- sprchy pro omytí

FINSKÁ SAUNA

- s přístupem / výstupem na terasu
- venkovní ponorný bazének

"ŘÍMSKÉ LÁZNĚ"

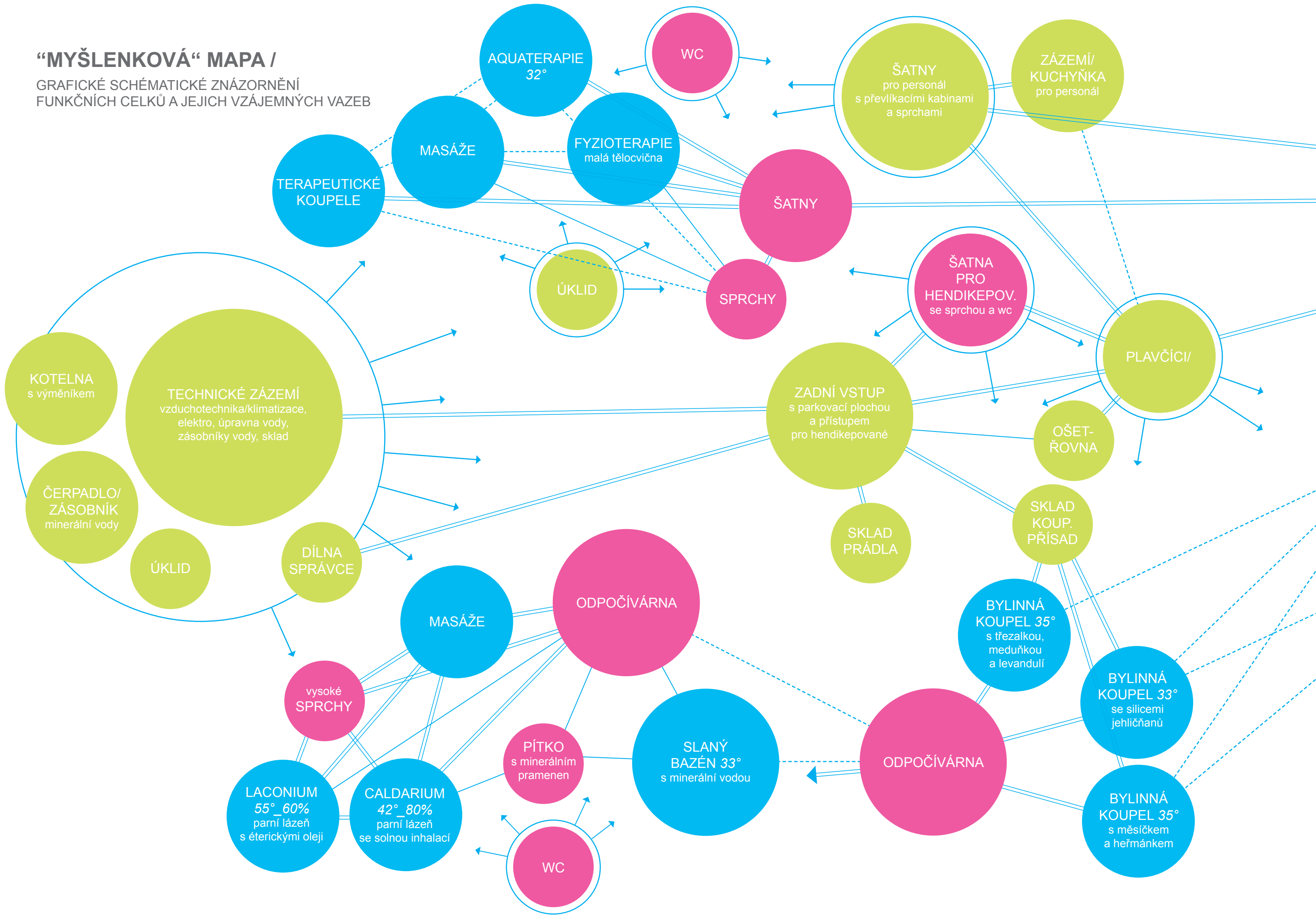
- několik menších (navazujících) prostor
- pára- různé teploty a vzdušné vlhkosti
- koupele- teplá (36°-39°C) / studená (0°-18°C)
- > relaxace, očista, regenerace, odpočinek ...
- ~ klasické starověké lázně (římská tradice spjatá i s tímto územím)
- ~ Kneippovi léčebné /regenerační procedury

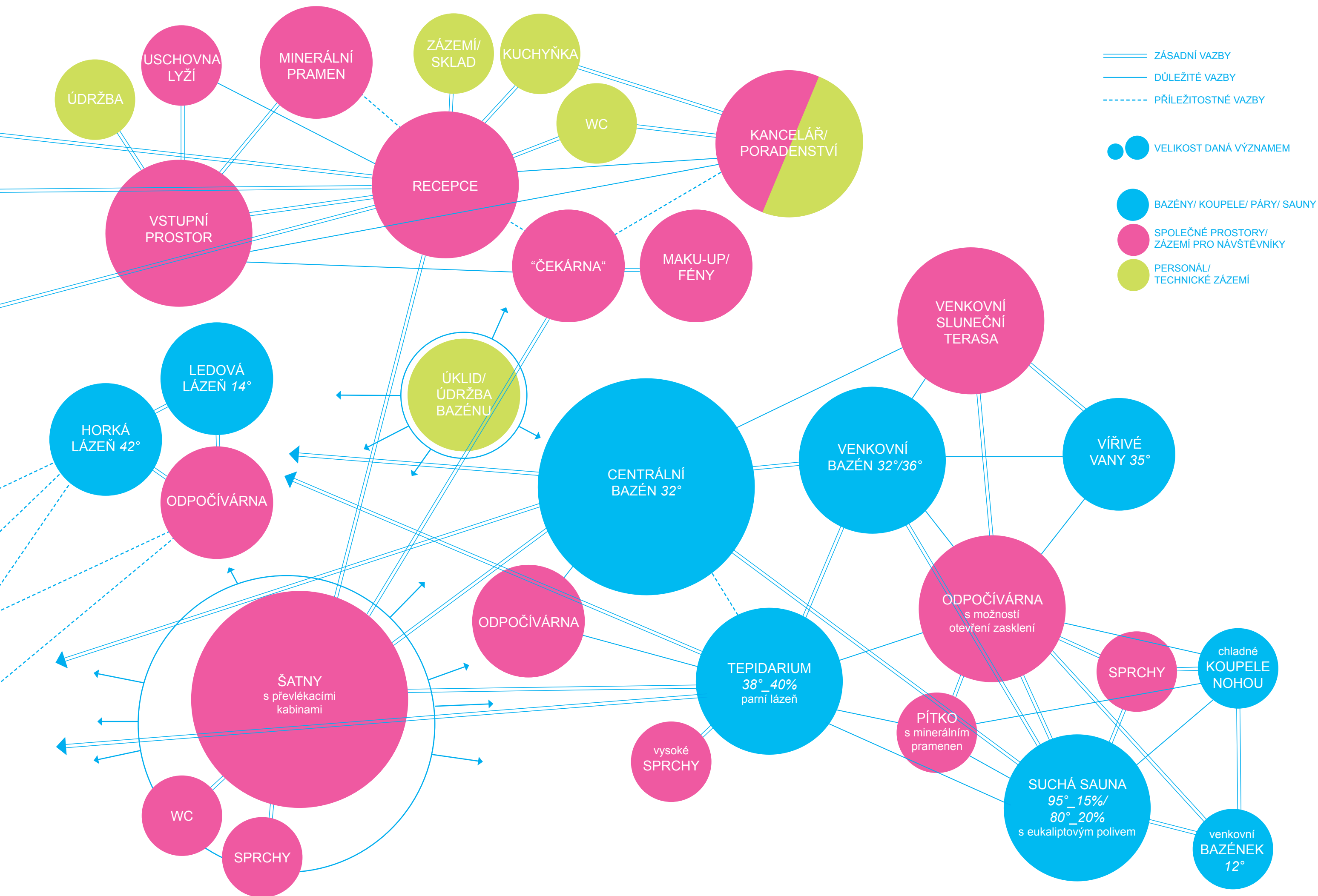
MASÁŽE /TERAPIE

- různé druhy masáží (menší samostatné prostory)
- terapie- ve formě koupelí
- fyzioterapie / aquaterapie
- přístupné z lázní i samostatně

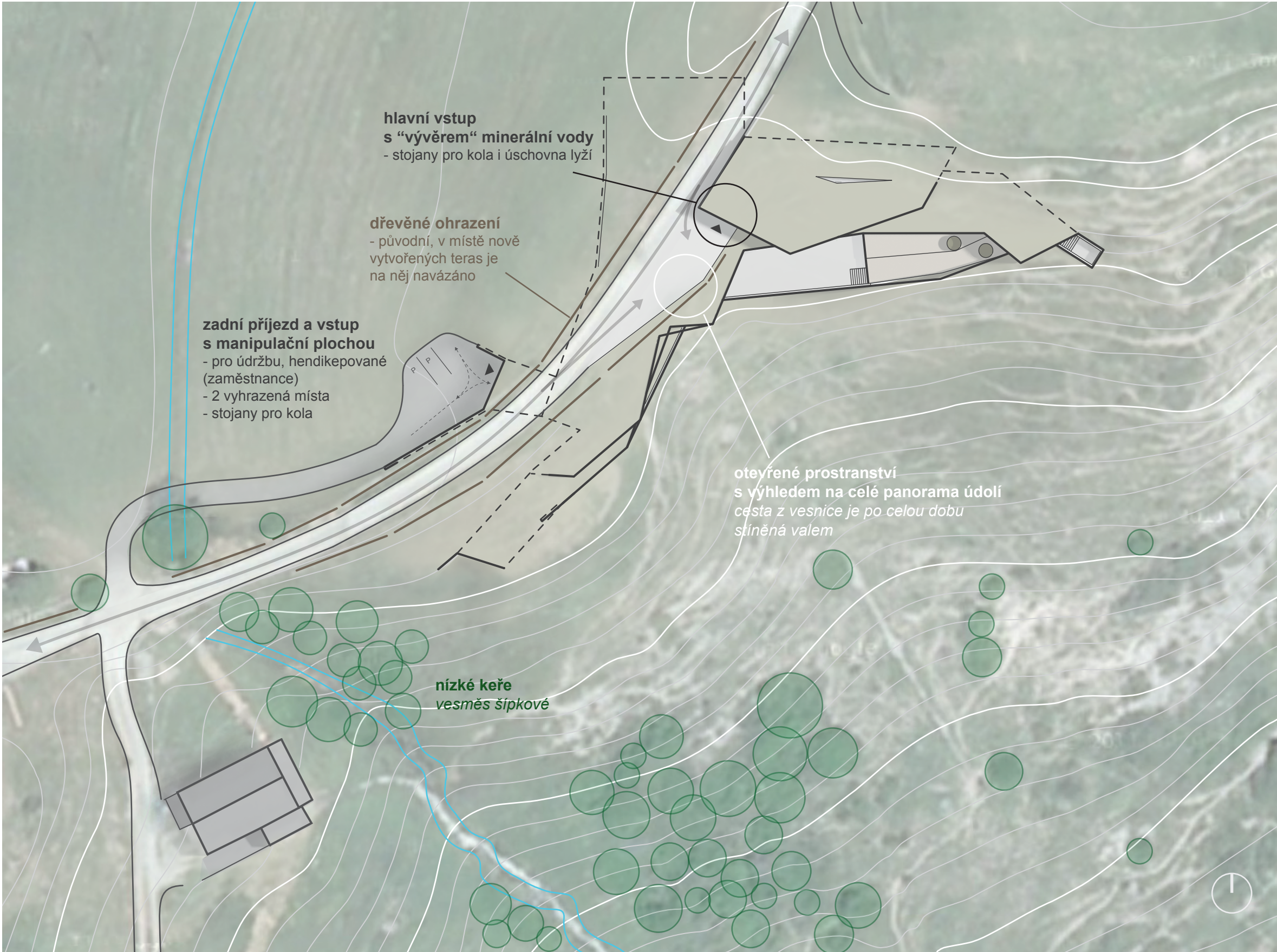
“MYŠLENKOVÁ“ MAPA /

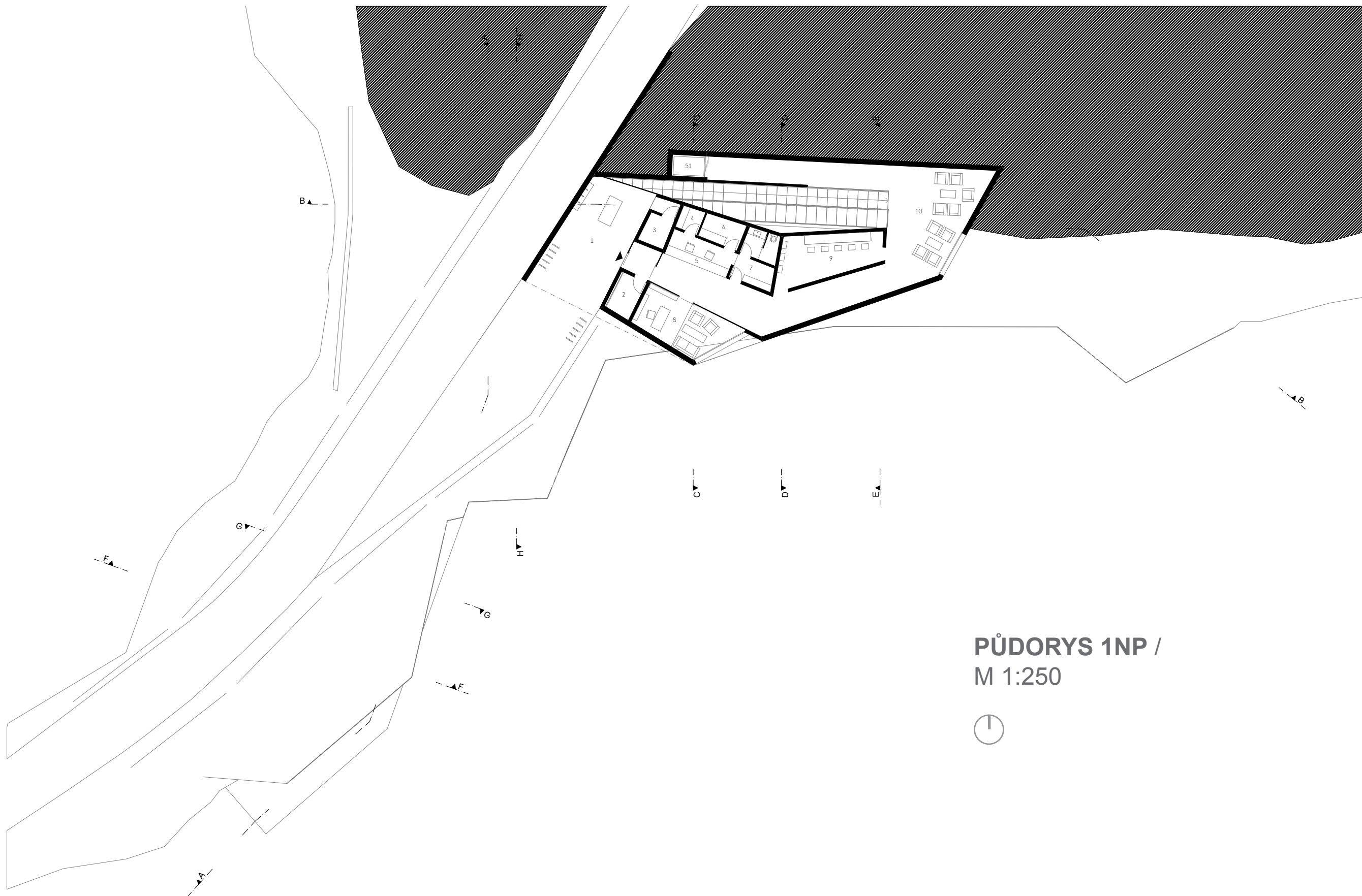
GRAFICKÉ SCHÉMATICKÉ ZNÁZORNĚNÍ
FUNKČNÍCH CELKŮ A JEJICH VZÁJEMNÝCH VAZEB

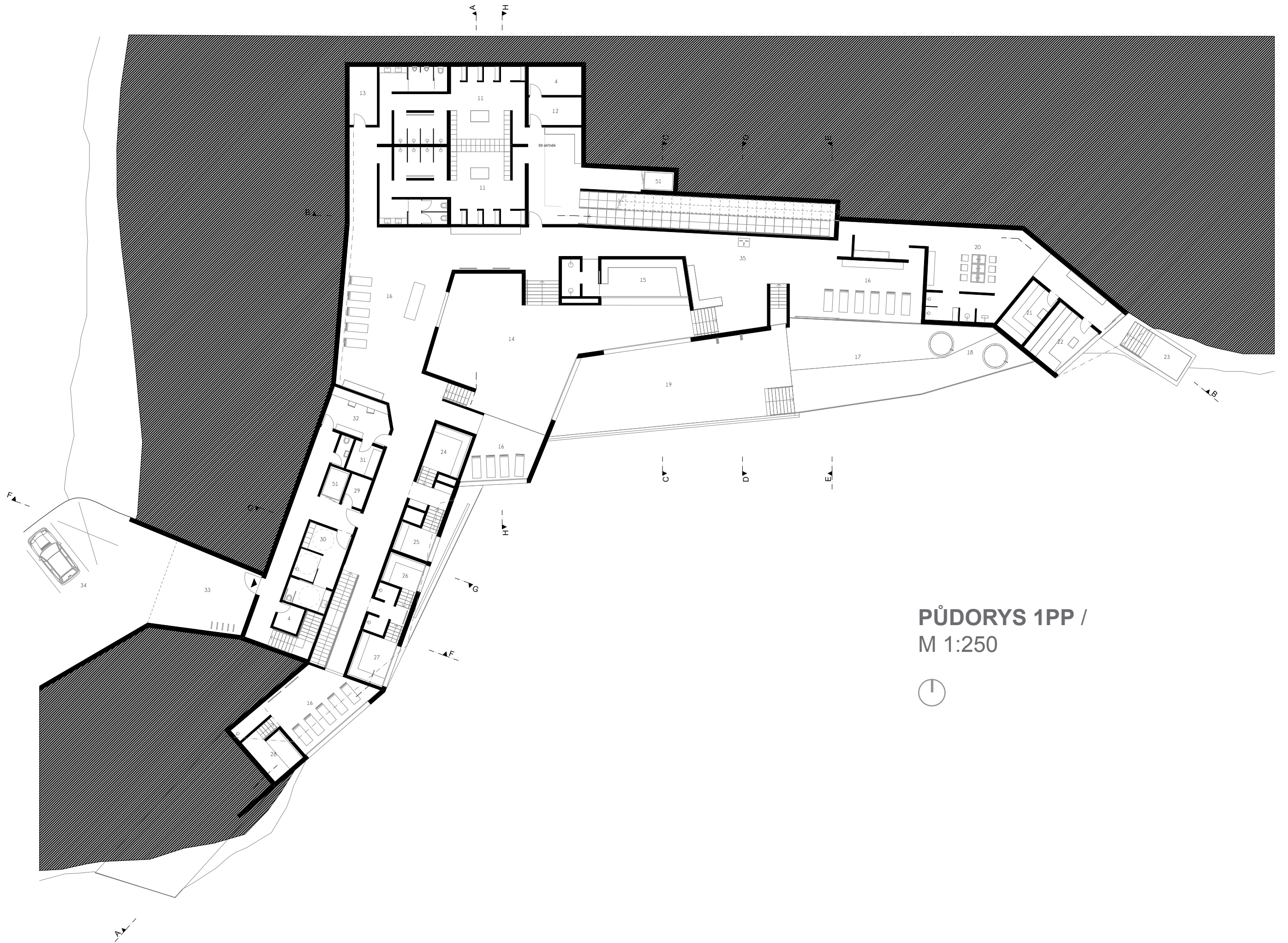
SITUACE UŽŠÍCH VZTAHŮ / M 1:500

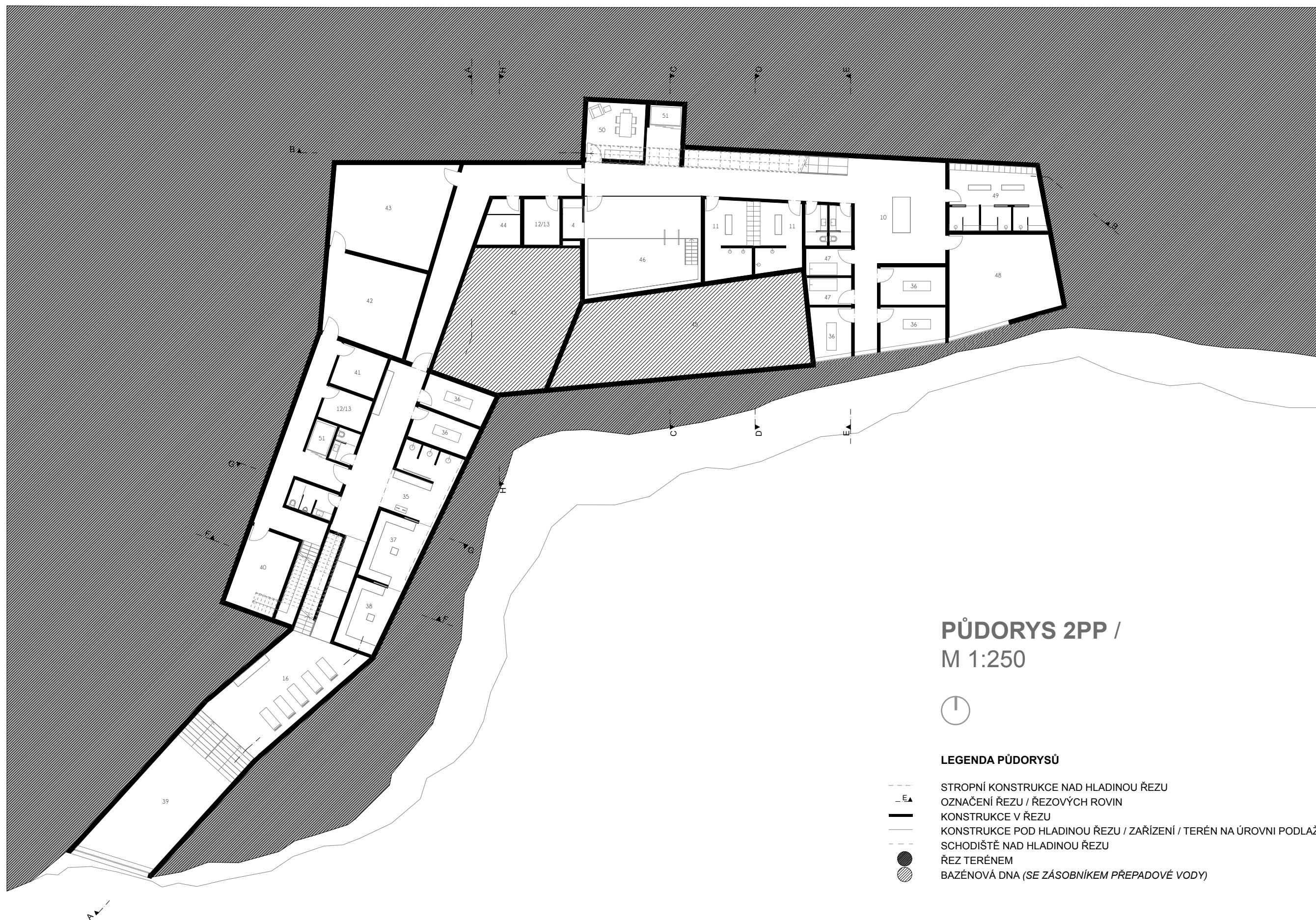

PŪDORYS 1NP /
M 1:250

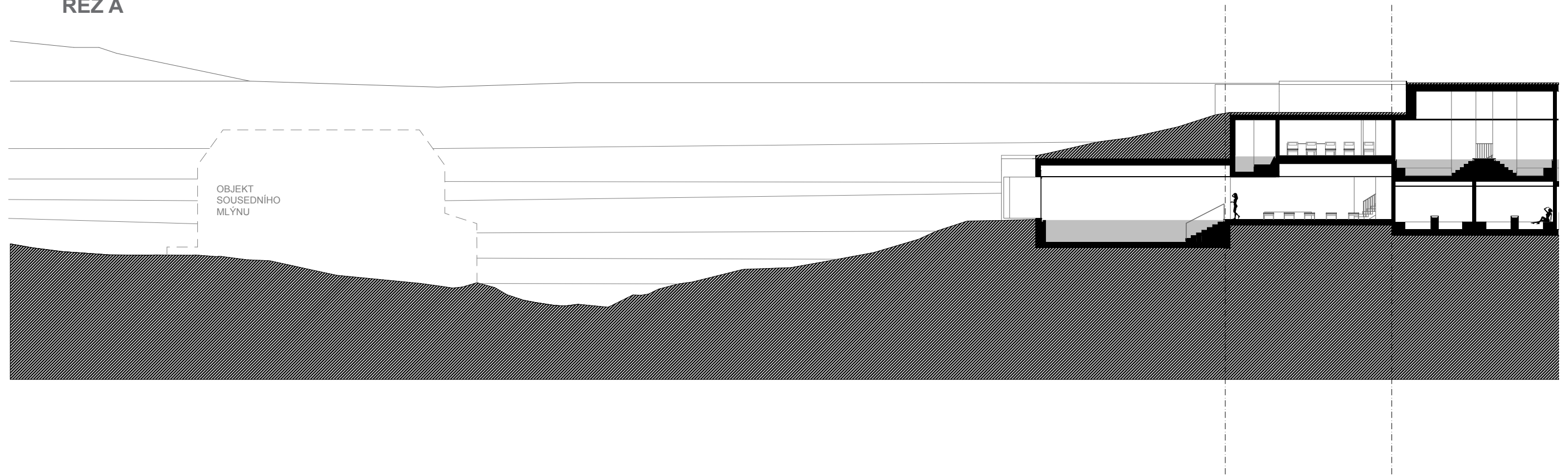

TABULKA MÍSTNOSTÍ

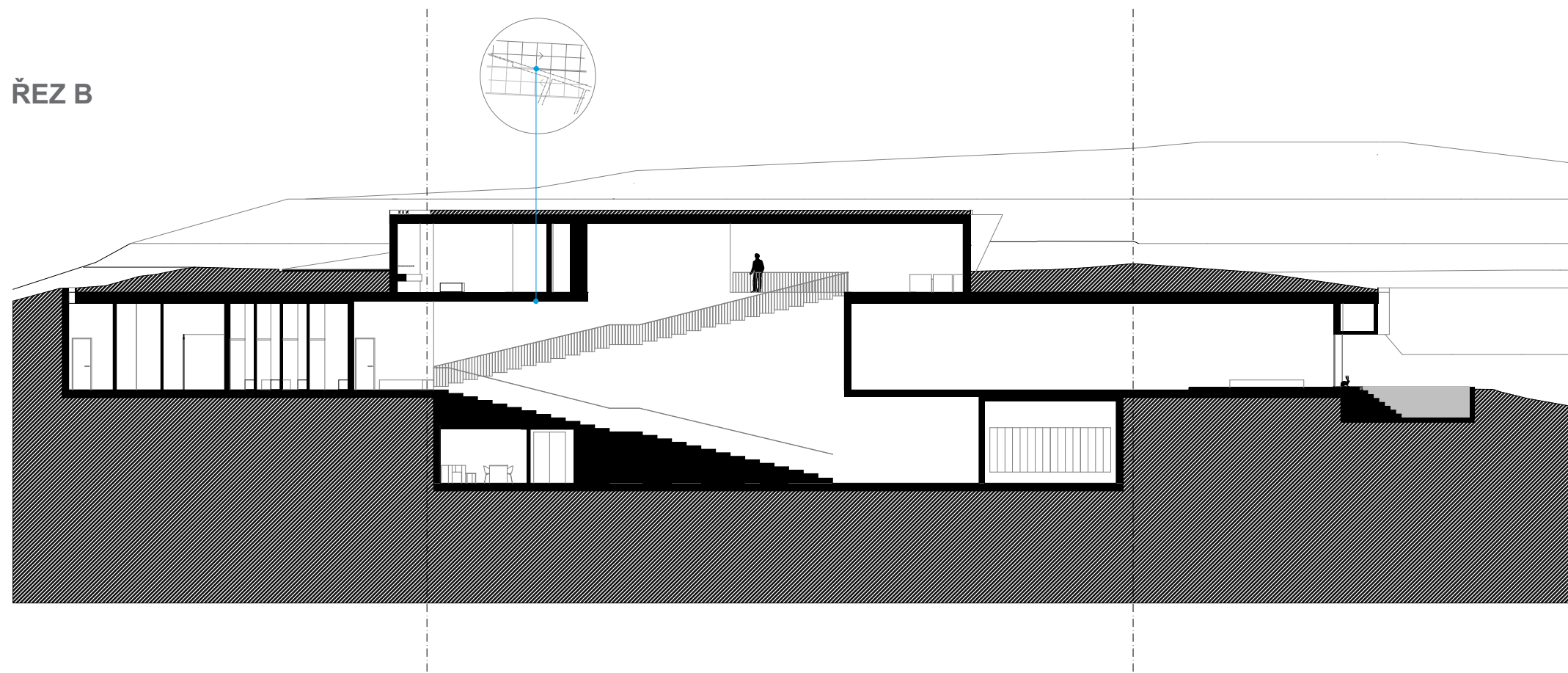
1	VSTUPNÍ PROSTOR S VÝVĚVEM MINERÁLNÍ VODY
2	ÚSCHOVNA LYŽÍ
3	NÁČINNÍ PRO ÚDRŽBU VENKOVNÍCH PROSTOR
4	SKLAD (<i>PRÁDLO, VYBAVENÍ, ...</i>)
5	RECEPCE
6	KUCHYŇKA
7	ZÁZEMÍ RECEPCE
8	KANCELÁŘ / PORADENSTVÍ
9	MÍSTNOST S FÉNY A ZRCADLY
10	PROSTOR PRO ČEKÁNÍ
11	ŠATNA SE SPRCHAMI
12	ÚKLID
13	ÚDRŽBA BAZÉNŮ
14	CENTRÁLNÍ BAZÉN 32°
15	TEPIDARIUM (<i>PARNÍ LÁZEŇ</i>) 38° _ 40%
16	PODPOČINKOVÝ PROSTOR
17	SLUNEČNÍ TERASA
18	VÍŘIVÉ VANY 33°/36°
19	VENKOVNÍ BAZÉN 32°/36°
20	CENTRÁLNÍ PROSTOR SAUN S CHLADNÝMI KOUPELEMI NOHOU
21	SUCHÁ SAUNA 95° _ 15%
22	SUCHÁ SAUNA 80° _ 20%
23	VENKOVNÍ STUDENÝ BAZÉNEK 12°
24	HORKÁ LÁZEŇ 42°
25	LEDOVÁ LÁZEŇ 14°
26	BYLINNÁ KOUPEL (<i>SE SILICEMI JEHLIČNANŮ</i>) 33°
27	BYLINNÁ KOUPEL (<i>S MĚSÍČKEM A HEŘMÁNKEM</i>) 35°
28	BYLINNÁ KOUPEL (<i>S TŘEZALKOU, MEDUŇKOU A LEVANDULÍ</i>) 35°
29	SKLAD KOUPELOVÝCH PŘÍŠAD
30	ŠATNA SE SPRCHOU A WC PRO HENDIKEPOVANÉ
31	OŠETŘOVNA
32	MÍSTNOST PLAVČÍKŮ
33	ZADNÍ VSTUP
34	VYHRAZENÁ PARKOVACÍ STÁNÍ S MANIPULAČNÍ PLOCHOU
35	PÍTKO MINERÁLNÍ VODY
36	MASÁŽE
37	CALDARIUM (<i>PARNÍ LÁZEŇ, SE SOLONUO INHALACÍ</i>) 42° _ 80%
38	LACONIUM (<i>PARNÍ LÁZEŇ, S ÉTERICKÝMI OLEJI</i>) 55° _ 60%
39	SLANÝ BAZÉN 33°
40	KOTELNA (<i>S TEPELNÝM VÝMĚNÍKEM</i>)
41	DÍLNA SPRÁVCE
42	ÚPRAVNA VODY
43	VZDUCHOTECHNIKA / KLIMATIZACE / ELEKTRO
44	ČERPADLO SE ZÁSOBNÍKEM MINERÁLNÍ VODY
45	ZÁSOBNÍKY (<i>PŘEPADOVÉ</i>) VODY
46	BAZÉN PRO AQUATERAPII 32°
47	TERAPEUTICKÉ KOUPELE
48	FYZIOTERAPIE (<i>MALÁ TĚLOCVIČNA</i>)
49	ŠATNA SE SPRCHAMI PRO PERSONÁL
50	KUCHYŇKA SE ZÁZEMÍM PRO PERSONÁL
51	HYDRAULICKÝ VÝTAH

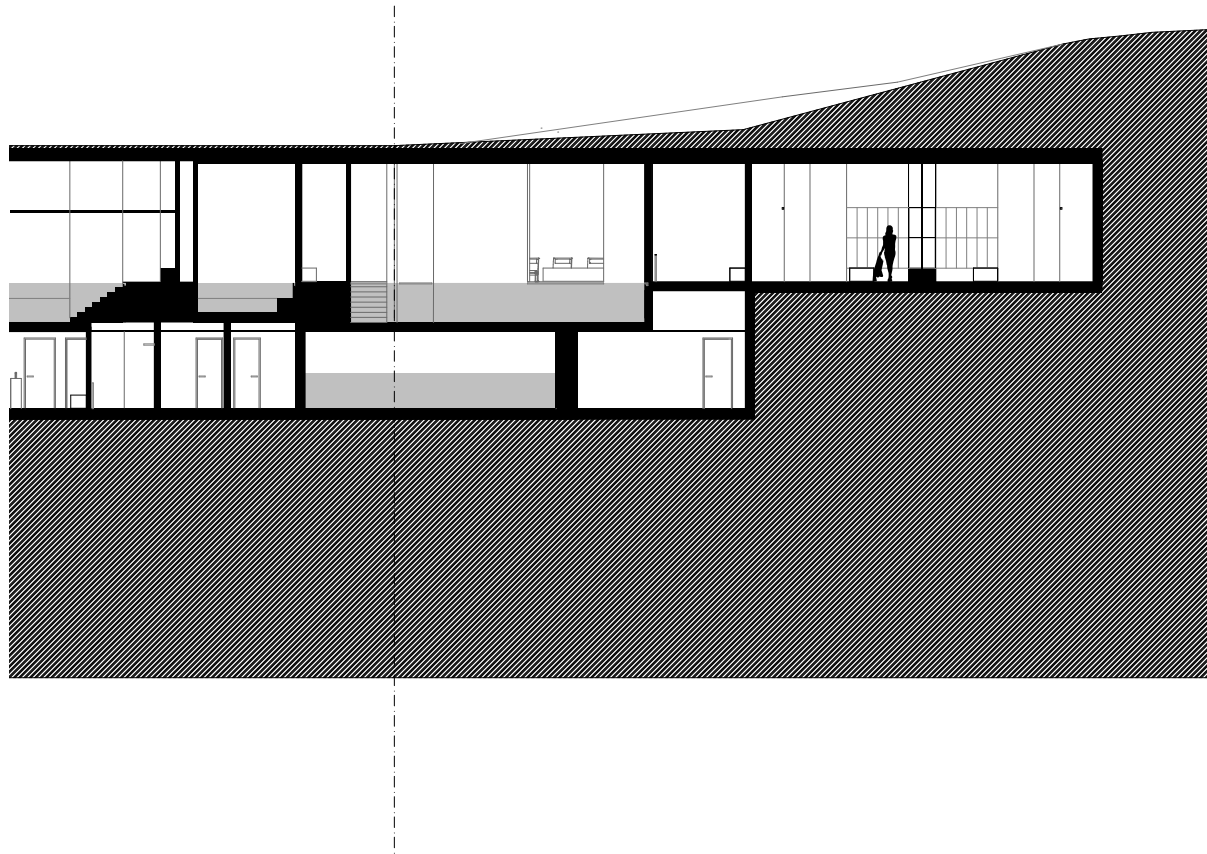
ŘEZY / M 1:250

ŘEZ A

ŘEZ B

ŘEZ H

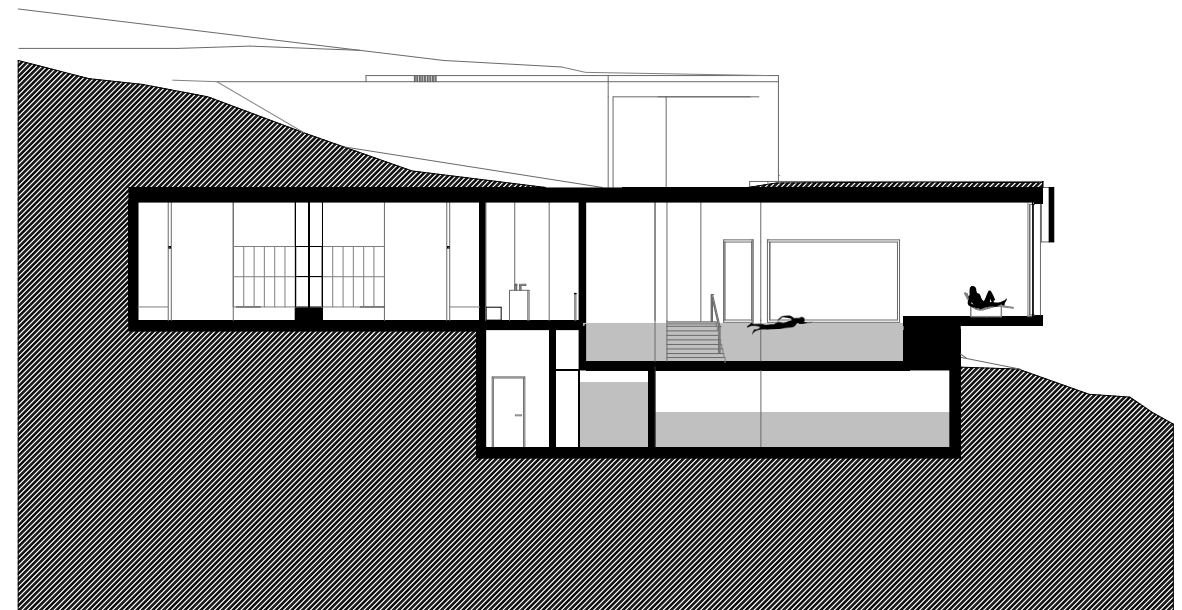
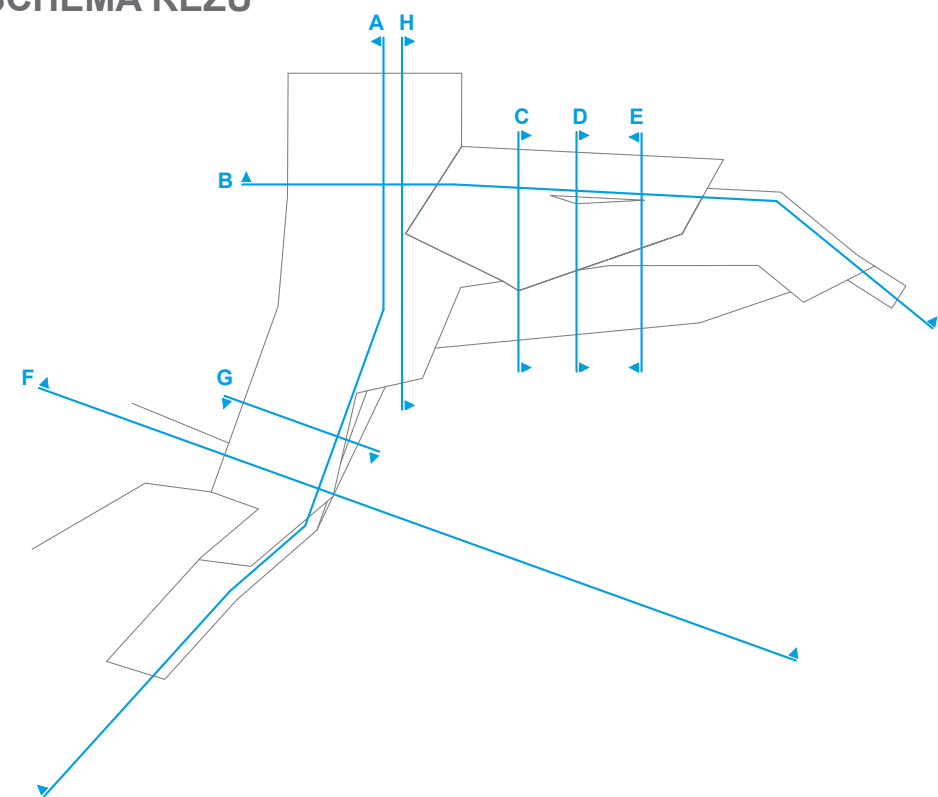
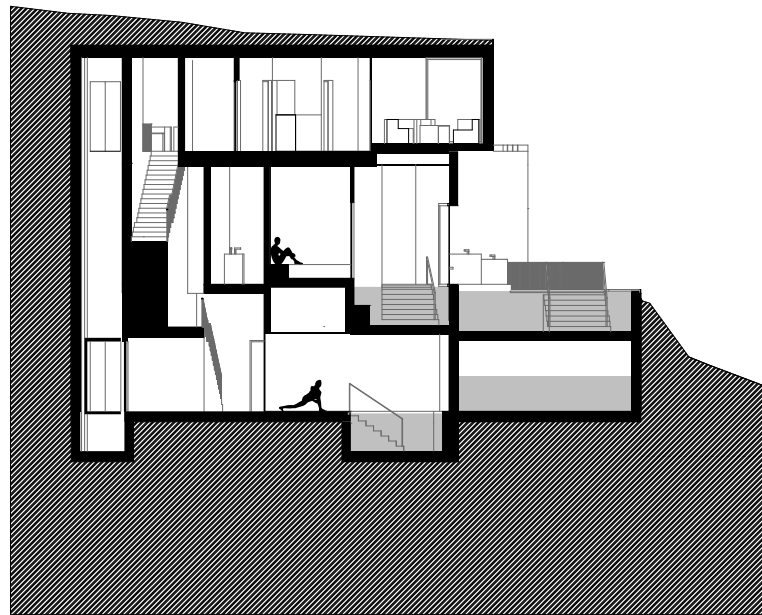

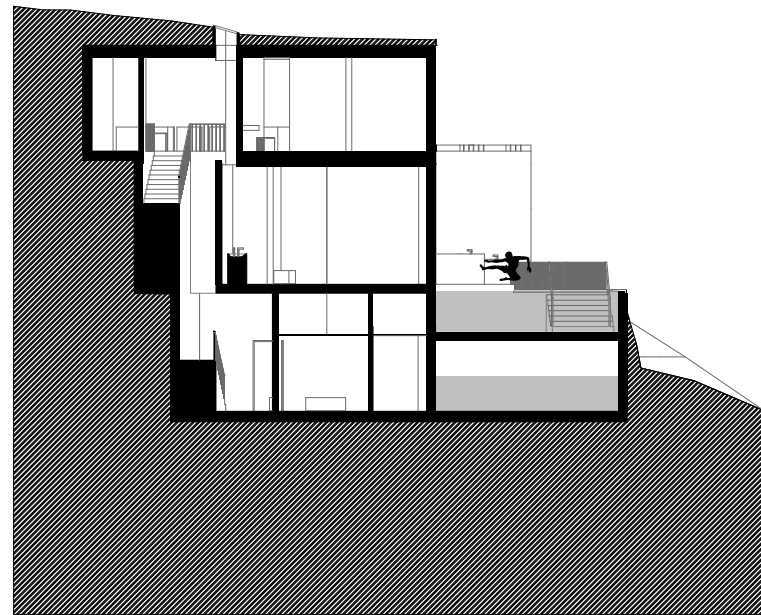
SCHÉMA ŘEZŮ

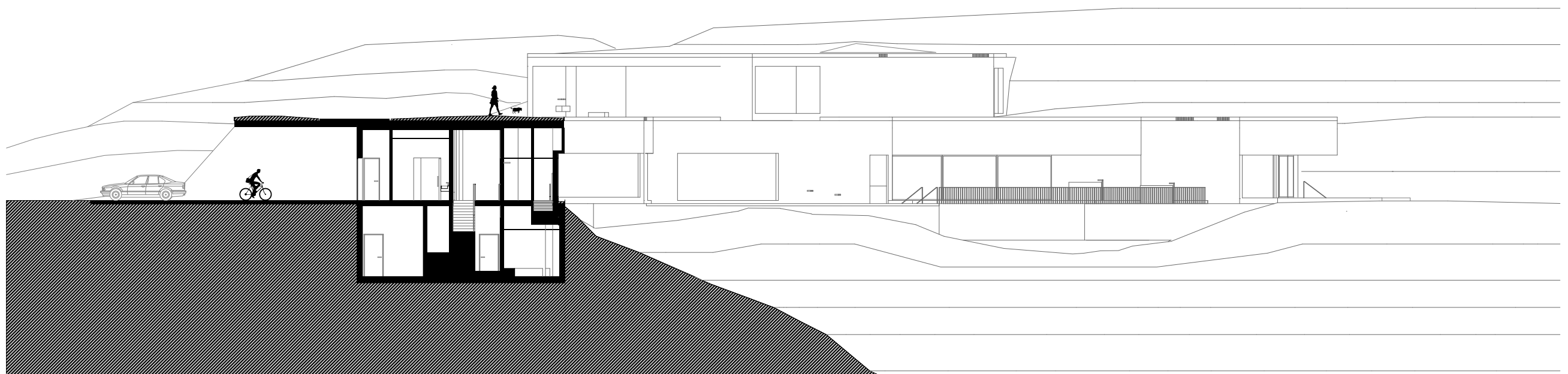
ŘEZ C

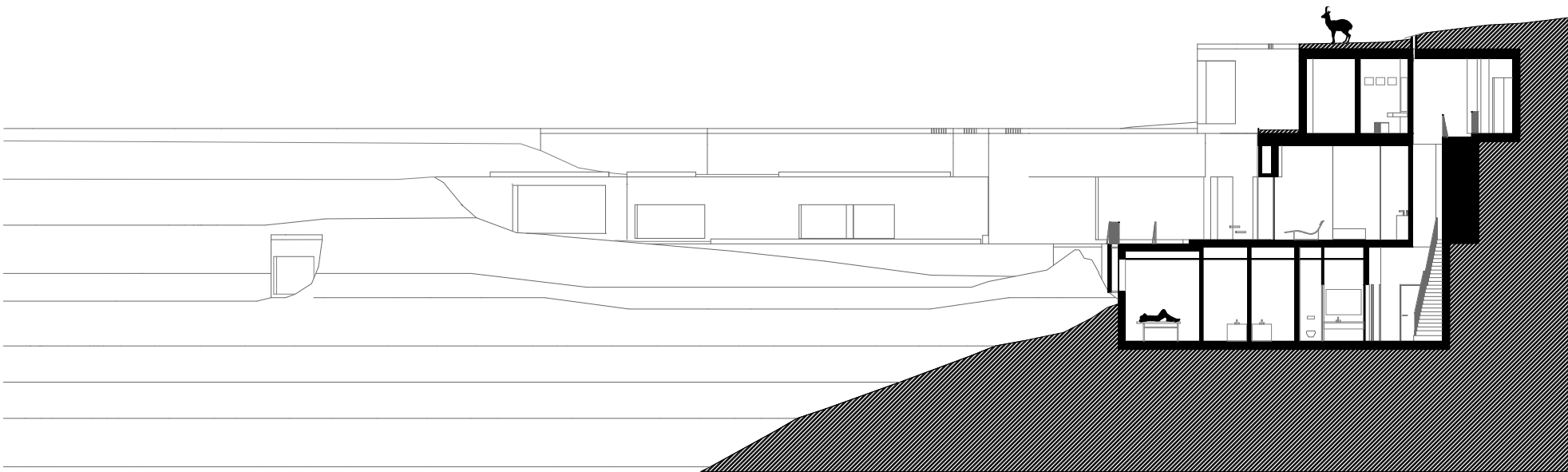
ŘEZ D

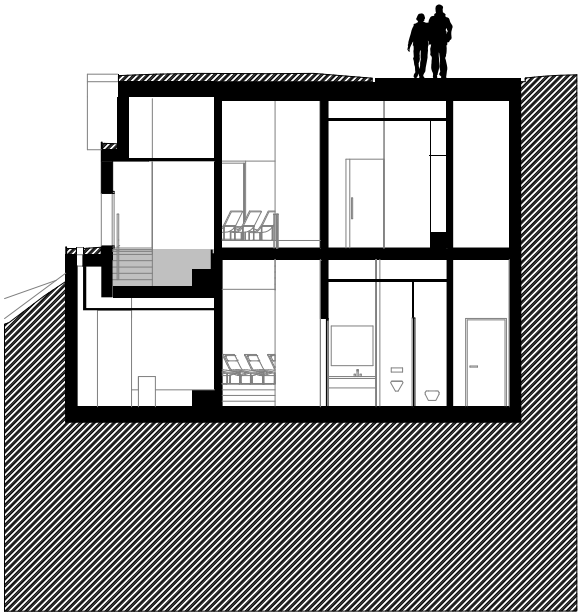
ŘEZ F

ŘEZ E

ŘEZ G

LEGENDA ŘEZŮ

- OZNAČENÍ ŘEZOVÝCH ROVIN
- KONSTRUKCE V ŘEZU / SLEPÉ PROSTORY (POD SCHODIŠTI) / POSTAVY
- KONSTRUKCE A ZAŘÍZENÍ V POHLEDU / TERÉN
- SOUSEDNÍ OBJEKTY
- ŘEZ TERÉNEM
- VODA (BAZÉNY)